

Realizacija programa Filmskega sklada RS za leto 2009

Slovenski filmarji so v dobri formi

Na osmih javnih natečajih je FS od 123 popolnih vlog za sofinanciranje podprl 53 projektov Med projekte so razdelili 4.678.049 evrov

Na včerajšnji novinarski konferenci so Marjetica Mahne, direktorica Filmskega sklada (FS) po pooblastilu, Nataša Bučar, pomočnica direktorice, Jože Dolmark, predsednik Strokovno programske komisije Filmskega sklada za scenaristiko, ter Gregor Pajič, direktor Viba filma, predstavili realiziran program za leto 2009. Na osmih javnih natečajih je FS od 123 popolnih vlog za sofinanciranje podprl 53 projektov. Med njimi šest celovečernih filmov, dva kratka filma, tri manjšinske celovečerne koprodukcije, 17 projektov v razvoju in 9 scenarijev v razvoju. FS je sofinanciral tudi program AGRFT in podprl 15 festivalov ter drugih filmskih prireditev. Med projekte so razdelili 4.678.049 evrov.

V nacionalni filmski program, ki je bil zaradi številnih dopolnjevanj in zavrnitev ter večkratnih kadrovskih sprememb na FS ter zamenjav članov komisij sprejet šele maja lani, se je od 15 prijavljenih celovečercer, uspelo uvrstiti šestim, med katere je FS razdelil levji delež sredstev.

Največ - 920.507 evrov, so prisodili filmu *Piran Pirano* v režiji Gorana Vojnoviča in v produkciji Arsmidia. Film *Teža neba* Metoda Pevca v produkciji Zavoda Vertigo so sofinancirali z 850 tisoč evri, film Andreja Košaka *Stanje šoka* v produkciji Zavoda Vertigo pa s 780 tisoč evrov. *Arheo* Jana Cvitkoviča v produkciji Staragara je dobil 536 tisoč evrov. Filmu *Oče*, režiserja Vlada Škafarja in producenta Gustava film, so namenili 187 tisoč evrov,

Goli resnici režiserja Vojka Anzeljca v produkciji Mangarta pa 61.728 evrov.

O temnih plateg življenja

Jože Dolmark je med prebiranjem scenarijev, prispelih na razpis za sofinanciranje razvoja, ugotovil, da so filmarji v zelo dobri formi, tako tematsko, kot žanrsko. Vendar najboljši scenariji ne govorijo o radostih življenja, pač pa o njegovih temnih plateg, kar je očitno postala trdovratna značilnost slovenskega filma. Od 21 prijavi je 9 scenarijev prepricalo komisijo. Med njimi tudi Kekec 4, po zamisli Marka Radmiloviča. Med najboljšimi projekti v razvoju je Nataša Bučar izpostavila scenarija Nahrani me z besedami Martina Turka in Poročila sem se z Al Kaido Andreja Košaka, ki sta se

oba uspešno predstavila na več mednarodnih scenarističnih delavnicah in festivalskih marketih, zato jima na skladu napovedujejo še posebej uspešno pot.

Na skladu, kjer skrbijo tudi za promocijo filmov, so posebej zadovoljni z udeležbo slovenskih filmov na mednarodnih festivalskih in nagradami, ki jih tam v zadnjem času žanjejo predvsem filmi Slovenka, Pokrajina št. 2, Vsakdan ni vsak dan, Dar Fur - vojna za vodo, Prehod, animirani film Čikorija 'an kafe, To je zemlja brat moj in 9:06.

Izpolnjene vse pogodbene obveznosti

Direktor Viba filma Gregor Pajič je povedal, da so izpolnili vse pogodbene obveznosti lanskega leta v skupni vrednosti 1.374.503,20 evrov, pri tem je poudaril, da Viba film poleg izvajanja tehnične realizacije filmskega programa še naprej uspešno oddaja svoje kapacitete drugim strankam ter s tem pokriva primanjkljaj sredstev.

Kmalu temeljitejša reorganizacija sklada

Po večletnem kaotičnem obdobju na filmskem skladu, ki še vedno

nima »pravega« direktorja, predstojne čaka veliko dela. O datumu razpisa za novega direktorja FS, ki ga sicer že pripravljata nadzorni svet in ministrstvo za kulturo, direktorica po pooblastilu Marjetica Mahne še ni hotela govoriti. V odgovorih na vprašanja novinarjev pa je povedala, da so predvčerajšnjim na ministrstvu za kulturo uskladili še zadnja odprta vprašanja v zvezi z novimi Splošnimi pogoji poslovanja (SPP) - ključnim aktom, ki predstavlja pravno podlago za poslovanje FS, in je v pripravi že nekaj časa. Novo besedilo SPP bo predvidoma prihodnji teden kot končni predlog sprejel nadzorni svet, potem pa bo morala nanj dati soglasje še vlada. Mahnetova upa, da se bo to zgodilo že v prvi polovici februarja, kar je skrajni čas, saj je akt predpogoj, da FS lahko začne objavljati javne natečaje za program v letošnjem letu. Kmalu pa čaka FS tudi temeljitejša reorganizacija. Poleti se namreč izteče dveletni rok, ki ga določa zakon o javnih skladih. Po tem zakonu namreč FS ne izpolnjuje več pogojev za tipičen javni sklad.

TINA LEŠNIČAR

Filmska fabula 2010

Scenaristična zapeljevanja

Filmsko-literarni vikend v Ljubljani in Postojni - Predavanje Miguela Machalskega

Slovenski filmski utrip ta vikend gravitira proti Filmski fabuli, sklopu filmsko-literarnih dogodkov, ki jih že nekaj let ob izteku prvega meseca v letu organizira Študentska založba. Tokrat na poti med Ljubljano in Postojno. Vikend filmskih zgodb ponuja pisano filmsko in literarno dogajanje. V četrtek smo videli Kratki festival študentskih filmov v Kinodvoru. Filmska fabula že tradicionalno gosti tudi mednarodno priznane strokovnjake za filmske zgodbe. Letos se jim je pridružil filmski dramaturg in t.i. script doctor Miguel Machalski, ki je že v mestnem kinu povedal marsikaj zanimivega o hollywoodskih in drugih filmskih scenarijih.

Filmska fabula se je letos pričela v ljubljanskem Kinodvoru, kjer so v okviru študentskega festivala prikazali šest kratkih filmov mladih in perspektivnih evropskih režiserjev. Filmi se potegujejo za nagrado proteus, ki jo bodo nočjo podelili v Postojni.

Izbor filmov je bil po vsebini vsaj v dobri polovici festivala nekoliko mračen. Kar trije filmi - *Martin* (Seán Branigan, Irsko), *Zivljenje, ki spada zraven* (Emmanuel Marre, Belgija) in *Odmev* (Magnus Van Horn, Poljska) so se

znikovo življenje? Igra absurda v nepretencioznem in lahkom narativu razprostira več vprašanj, med drugim, kako lahko vse življenje prenašamo škatle, pa vaje nikoli ne pogledamo, in zakaj so majhne spremembe - naj bodo še tako absurde, kot je odločitev za življenje v škatli - pravzaprav zelo velike. Teknil je tudi preprost ritem rusko-ameriškega *Pal/Secam* (Dmitry Povolotsky), ki obdeluje nerodne elemente odraščanja.

»Najboljši filmi na dnu Atlantika«

Posebni gost letošnje Filmske fabule je, ko smo zapisali, Miguel Machalski, mednarodno priznan in vsestranski dramaturg ter svetovalec za scenarije. Med drugim je analiziral scenarija za filma *Billy Elliot* (Stephen Dauldry, 2000) in *Punčka* za milijon dolarjev (Clint Eastwood, 2004) ter sodeloval pri številnih filmskih projektih po svetu. V pogovoru, naslovljenem *Čemu je namenjen scenarij in zakaj prav na njem temelji pridobivanje sredstev za film?* je govoril o scenarističnem vidiku filmske produkcije in scenarij opredelil kot mehanično delo, ki mora ustrezati obče zastavljenim kriterijem (govoril je predvsem o mainstream filmski produkciji).

Opozorimo lahko vsaj na dva filma. Delavec srednjih let v avstralskem filmu *Škatle* (Michael Latham) v ogromnem skladišču opazi škatlo, ki je »dobila noge«, zdaj pa sedi na sredi prehoda in ovira njegovo spokojno vožnjo z golf vozičkom. Lahko škatla sredi prehoda, tujek, spremeni potek vesoljne usode ali vsaj posame-

lotili teže človekovih intimnih doživetij, nasilništva in osame, bolečine ločitve in odločitve, zločina in kazni. Za nagrado se je potegovalo tudi kratko delo *Lasje* mlade slovenske režiserke Barbare Zemljič.

Čeprav je potencial evropskega filma verjetno večji od ameriškega, pa se ta srečuje s problemom druge vrste. V osnovi velik evropski trg ne omogoča tekočega kroženja filmov, saj nacionalni filmi ne prestopajo meja držav svojega nastanka. Neameriškega filmu z redkimi izjemami manjka zaščitniški odnos do domačega filma, kakršnega sta v obliki kvot dosegle Francija in Južna Koreja.

IVANA NOVAK

JOŽE DOLMARK

MARJETICA MAHNE

NATAŠA BUČAR

GREGOR PAJIČ

Jerome David Salinger, avtor Varuha v rži

Pisatelj, ki je s kultno knjigo in osamitvijo iz sebe ustvaril mit

Umrl je v odročni hribovski vasi v New Hampshireu, kamor se je umaknil pred več kot petimi desetletji, da bi zavaroval svojo zasebnost Roman o uporniškem Holdenu Caulfieldu berejo vedno nove generacije - Slaven, ne da bi hotel biti in navzlic osamitvi

Ameriški pisatelj Jerome David Salinger, avtor kulturnega romana *Varuh v rži*, ki ga berejo vedno nove generacije starejših najstnikov in tudi odrasli, bodisi vnovič bodisi, ker so ga v mlajših letih spregledali, je umrl v starosti 91 let v odročni hribovski vasi Cornish v New Hampshireu. Tja se je pisatelj umaknil v osamo naravnost z Manhattan v New Yorku, da bi se, obdan z njemu nadležno slavo, skrnil pred oboževalci in vsakršno publiciteto. Ker je zavrčal slavo, je bil še bolj slaven, ker ni maral publicitete, se je o njem govorilo še več, ker se je osamil, so novinarji in oboževalci še bolj oprezali za njim po okolici njegovega gozdnega domovanja. Ali je bil tak skrajni samotar zares ali je bil to njegov način, da je iz sebe ustvaril mit, je bilo za časa njegovega dolgega življenja neugotovljivo in bržčas bo tako tudi ostalo.

Salinger, ki zadnjih 45 let življenja ni napisal ničesar (ali pa tega še ne vemo), je zaslovel z likom uporniškega in odtujenega najstnika Holdena Caulfielda v knjigi *Varuh v rži*. Delo je prevedeno v skoraj vse jezike, prodanih je bilo več kot 65 milijonov izvodov. Poleg *Varuha v rži* iz leta 1951 je objavil samo še nekaj knjig oziroma zbirki kratkih zgodb, med njimi *Nine Stories*, *Franny and Zooey*, *Raise High the Roof Beam Carpenters* in *Seymour*.

An Introduction. Franny and Zooey in *Raise High the Roof Beam* sta zbirki zgodb, ki so pred tem izšle v reviji *The New Yorker* leta 1961 in 1963. Zadnje delo, zgodbo *Happy Birthday, 1924* je objavil leta 1965 v *The New Yorkerju*.

V osamo

V gozdnati Cornish se je preselil leta 1953. Sosedje so ga le redko videli, ni se odzival na telefonske klice in pisma svojih bralcev in ob-

ževalcev. Dom je redko zapuščal, razen občasno zaradi počitnic na Floridi ali ko se je sestajal z enako samotarskim nekdanjim urednikom *The New Yorkerja*. O njem so krožile zgoj govorice, ki niso nikoli presahnile in mediji so o njem pisali zgoj v zvezi s kakšno tožbo. Intervjuje je zavrčal, kvečjemu kakšnemu novinarju je na kratko odgovoril na postavljeno vprašanje.

Knjiga *Varuh v rži* je takoj postala uspešnica, glavni lik Holden Caul-

eld, najstnik, ki je bil izključen iz šole, pa je postal najbolj znani literarni špičar po Huckleberryju Finnu. Med mladimi je hitro dobila status knjige, ki jo je nujno prebrati: zaradi slengovske in preproste vsakdanje govorice glavnega junaka (knjiga je pisana v prvi osebi), zaradi njegove kritičnosti do zlagane družbene morale, zaradi neposrednih seksualnih pripovedi, zaradi zavrčanja umetnih ameriških idealov in jalovih pričakovanj. Knjiga je bila, posebej v času, ko je izšla, torej v petdesetih letih prejšnjega stoletja, zadetek v polno, kajti z uporniško neprizanesljivostjo je nastavila ogledalo vseobsegajoči konservativnosti in zlaganosti odraslega sveta. Toda svoje privlačnosti ni izgubila do današnjega dne, ne glede na to, da nekatera vprašanja, ki si jih je

zastavljal Holden, v današnjih razmerah niso več aktualna. Zato še vedno vsako leto prodajo več deset tisoč izvodov *Varuha*. Žal ni navdihovala le v dobrem, kajti Mark David Champan, ki je leta 1980 umoril Johna Lennona, je dejal, da je razloga za njegovo dejanje v knjigi *Varuh v rži*.

Kritiki menijo, da gre za enega osrednjih ali kar osrednji roman tistega časa, a vendar so ga v različnih obdobjih umikali iz knjižnic, ne le v Združenih državah Amerike, v Sloveniji je bil v preteklosti na bralnih seznamih številnih gimnazij in je še danes, če že ne pri slovensčini, pa pri pouku angleščine.

A mnogi kritiki celo bolj cenijo *Nine Stories* iz leta 1953, ki je vplivala na številne pisce, med drugim na Johna Updikea. Po eni od Salinger-

jevih zgodb so posneli film, ki pa je bil tako slab, da ga ni nikoli več zamikalo, da bi prodal avtorske pravice za film. Popustil ni niti Eli Kazanu, ki je želel po *Varuhu* posneti film.

Prigoda z mladimi prijatelji

Leta 1953, ko se je že preselil v Cornish, se je sprjel s skupino krajevnih najstnikov in je privolil v intervju z enim od fantov, ki naj bi bil objavljen na srednješkolski strani krajevnega časopisa. Uredniki so tekst objavili na eni od uredniških strani, kar je Salingerja tako razočaralo, da je prekinil stike z mladimi prijatelji in dal okrog svojega posestva postaviti visoko ograjo. Od takrat je sploh redko dajal intervjuje, v enem od njih je leta 1974 za *New York Times* izjavil: »Čudovit mir je v neobjavljanju. Objavljanje je grozen napad na moje zasebnost. Rad pišem. Ljubim pisanje. Toda pišem samo zase in za lastno veselje.«

Tožbe

Če že ne v zasebnem življenju, pa mu je bila zmaga zagotovljena na sodiščih. Leta 1984 je britanski literarni kritik želel napisati njegovo biografijo in seveda ga je Salinger zavrnil. Kritiki se je vseeno odločili, da bo biografijo napisal, toda Salinger je na sodišču vnaprej dosegel prepoved uporabe svojih citatov in parafraz iz neobjavljenih pisem. Prav tako se je lani obrnil na sodišče, ker je hotel neki pisatelj napisati nadaljevanje *Varuha v rži*. Sodišče je bilo na Salingerjevi strani.

Spomini ljubice in hčere

Največja posega v njegovo zasebnost sta se zgodila v letih 1998 in 2000, ko sta izdali knjigi spominov njegova ljubica Joyce Maynard, s katero je bil v zvezi deset mesecev leta 1973, ko je bila še brucka, in njegova hči Margaret. Prikazali sta ga kot egocentričnega, oblastnega, samostarskega in čudaškega moškega. O verodostojnosti prikaza njegove osebnosti je težko soditi, nedvomno pa sta obe izkoristili pisateljevo slavo v lastno dobrobit. Pisatelj sin Matthew, igralec in produ-

cent, je objavil pismo, da ne pozna človeka, kakršnega je portretirala njegova sestra.

Je še pisal?

Vprašanje, ki vzmernira in ostaja odprto, je: ali je pisal? Njegova nekdanja ljubica Joyce Maynard meni, da sta najmanj dva romana varno spravljena. Pred desetimi leti se je govorilo, da ima v skrbno varovanem skrivališču kakih 15 neobjavljenih romanov ...

Šole ni maral

J. D. Salinger se je rodil v New Yorku na Manhattanu židovskemu očetu poljskega in katoliški materi irskega porekla. Imel je starejšo sestro, oče je bil premožni uvoznik mesa in sira iz Vzhodne Evrope. Sina je vpisal na ugledno srednjo šolo, a jo je po enem letu zapustil, nato pa se je pri petnajstih vpisal na vojaško šolo in jo tudi zaključil. Oče je pričakoval, da se bo sin ukvarjal z isto dejavnostjo, kot se je sam, a sina to ni niti najmanj zanimalo. Želel si je tudi, da bi sin doštudiral na kakšni od uglednih univerz, a se tudi to ni zgodilo, čeprav jih je zamenjal kar nekaj. Med drugo svetovno vojno, leta 1942, je bil vpoklican v vojsko in se leta 1944 z zavezniki izkrcal v Normandiji. Po Hitlerjevem padcu se je poročil z neko nemško zdravnico in zakon je kmalu razpadel. Z drugo ženo Claire se je iz New Yorka preselil v omdaknjeni Cornish. Rodila sta se jima hči in sin, zakonca sta se ločila leta 1967. Nato je bil v zvezah z več mlajšimi ženskami, med katerimi je najbolj znana Joyce Maynard, ker je pač napisala spomine. Konec osedemdesetih se je poročil s 30 let mlajšo medicinsko sestro Colleen O'Neill.

J. D. Salinger je začel zgodbo objavljati v različnih revijah, z zgodbo *A Perfect Day for Bananafish* pa je želel prodreti v prestižni *New Yorker*, a je na objavo čakal celih pet let. Zatem so mu bila vrata v to revijo na stečaj odprta, kar se je splašalo tudi finančno.

Isolacija in dobra knjiga je kombinacija, ki je iz J. D. Salingerja naredila legendo in mit.

JOŽICA GRGIČ

J. D. SALINGER

PISMA LJUBICI - Zbirka 14 pisem, ki jih je 53-letni J. D. Salinger pisal 18-letni Joyce Maynard, je avkcjska hiša Sotheby's leta 1999 na dražbi prodala za 156.500 dolarjev.